

Uređenje imovinskopravnih odnosa bračnih drugova

Rudež, Ivana

Master's thesis / Diplomski rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Law / Sveučilište u Zagrebu, Pravni fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:199:820530>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-23**

Repository / Repozitorij:

[Repository Faculty of Law University of Zagreb](#)

Sveučilište u Zagrebu
Pravni fakultet
Katedra za obiteljsko pravo

Ivana Rudež

UREĐENJE IMOVINSKOPRAVNIH ODNOSA BRAČNIH DRUGOVA

Diplomski rad

Mentor: prof. dr. sc. Irena Majstorović

Zagreb, veljača 2024.

Sadržaj

1. Uvod.....	1
2. Uređenje imovinskih odnosa bračnih drugova u rimskom pravu	2
3. Imovinsko bračno pravo u sklopu Općeg građanskog zakonika.....	2
4. Komparativni prikaz imovinskih odnosa bračnih drugova.....	3
4.1. Njemačko pravo	3
4.2. Englesko pravo.....	5
5. Uređenje imovinskih odnosa bračnih drugova u hrvatskom pravu.....	6
5.1. Bračna stečevina	8
5.1.1. Pojam bračne stečevine.....	8
5.1.2. Obilježja bračne stečevine	8
5.1.3. Predmet bračne stečevine.....	10
5.1.4. Razvrgnuće bračne stečevine	11
5.2. Vlastita imovina	12
6. Bračni ugovor u hrvatskom pravu.....	13
6.1. Pojam bračnog ugovora	13
6.2. Predmet bračnog ugovora	15
6.3. Valjanost bračnog ugovora	16
6.4. Oblik bračnog ugovora	17
6.5. Djelovanje prema trećima.....	18
6.6. Registar bračnih ugovora.....	19
7. Zaključak.....	20
Literatura.....	23

Izjava o izvornosti

Ja, Ivana Rudež, pod punom moralnom, materijalnom i kaznenom odgovornošću, izjavljujem da sam isključiva autorica diplomskog rada te da u radu nisu na nedozvoljeni način (bez pravilnog citiranja) korišteni dijelovi tuđih radova te da se prilikom izrade rada nisam koristila drugim izvorima do onih navedenih u radu.

15. veljače 2024. godine, Zagreb

Ivana Rudež v.r.

1. Uvod

U ovom radu prikazat će se povijesni razvoj uređenja imovinskih odnosa između bračnih drugova od njegovih temelja postavljenih u rimskom pravu, preko Općeg građanskog zakonika koji je bio važeći na našim prostorima te na kraju kroz današnje zakonodavstvo. Zatim će se iznijeti komparativna rješenja i uređenja ove materije u njemačkom i engleskom pravu te će se istaknuti njihove različitosti u odnosu na hrvatsko pravo. Kratko će se spomenuti i iznijeti uređenje ove materije u razdoblju prošle države, odnosno u socijalizmu. Analizirat će se neka opća pitanja imovinskih odnosa glede samog uređenja u okviru Obiteljskog zakona, kao što su bračna stečevina i vlastita imovina. Definirat će se bračna stečevina. Potom, analiza će se usmjeriti na bitna obilježja same bračne stečevine, kao što su pravni temelj, vrijeme stjecanja te vlasničkopravni odnos. Jednako tako prikazat će se mogućnost razvrgnuća bračne stečevine te opisati kada dolazi do sudskog, a kada do dobrovoljnog razvrgnuća te koje su njegove posljedice. Definirat će se vlastita imovina. Središnji dio rada čini prikaz bračnog ugovora te pretpostavaka njegove valjanosti kao što su poslovna sposobnost stranaka, valjano i suglasno očitovanje volje, dopuštenost sadržaja te određeni oblik pravnog posla. Zatim će se opisati što sve može biti predmet bračnog ugovora te kakav ono ima učinak prema trećima. Na kraju će se iznijeti razlozi za potencijalno uvođenje registra bračnih drugova kao i učinci, odnosno posljedice koje bi njegovo uvođenje imalo te će se prikazati kakva se potencijalna rješenja u vezi s registrom bračnih ugovora nude za izvanbračne drugove i istospolne partnere. Zaključno, iznijet će se završna misao o bračnom ugovoru.

2. Uređenje imovinskih odnosa bračnih drugova u rimskom pravu

Počevši od ranih faza razvoja prava uopće, pa tako i imovinskih odnosa u braku moramo se osvrnuti na rimsko pravo, koje je postavilo određene temelje. Imovinski odnosi bračnih drugova u rimskom pravu nisu bili jedinstveni, odnosno razlikovali su se ovisno o tome radi li se o sklapanju braka *cum manu* ili *sine manu*. Naime, kod sklapanja braka *cum manu* žena je ulazila u agnatsku obitelj svoga muža, pod čijom se vlašću i nalazila, odnosno vlašću njegovog *pater familiasa*.¹ S druge strane, ako bi se sklapao brak *sine manu* žena bi i dalje ostajala pod vlašću svoga oca, odnosno *pater familiasa* ili ako bi bila osoba *sui iuris* tada bi to nastavila biti i dalje, samo pod dosadašnjom tutelom.² Što se tiče imovinskih odnosa, i oni su se razlikovali ovisno o tome kakva je vrsta braka bila sklopljena, pa tako kod braka *cum manu* žena nije imala imovinskopravnu sposobnost te bi sve što je stekla pripalo njenom mužu. Jednako tako bi i sva imovina koju je žena imala prije braka, ako je bila *sui iuris* pripala mužu.³ Načelo razlučenih dobara vrijedilo je kod sklapanja braka *sine manu* što znači da je ženi pripadalo sve što je imala prije braka i sve što je stekla tijekom samog trajanja braka ako je bila *sui iuris*, odnosno ako je bila *alieni iuris* sve je pripadalo njenom *pater familiasu*.⁴ Ovdje valja spomenuti *praesumptio Mucianu*, koja razrješava situaciju kada postoji dvojba o tome pripada li imovina koja je stečena u braku mužu ili ženi, i kaže da se u tom slučaju smatra da je imovina stečena od muža.⁵

3. Imovinsko bračno pravo u sklopu Općeg građanskog zakonika

Opći građanski zakonik uveden je u Hrvatsku i Slavoniju dekretom iz 1852. godine, te je godinu kasnije i stupio na snagu. Prema OGZ-u postojala su tri zakonska režima uređenja imovinskih odnosa među bračnim drugovima, a to su sustav upravne zajednice, sustav

¹ Horvat, Marijan; Petrak, Marko, Rimsko pravo, Zagreb, 2022., str. 137.-138.

² *Ibid.*

³ Majstorović, Irena, Bračni ugovor – novina hrvatskoga obiteljskog prava, Zagreb, 2005., str. 6.

⁴ *Ibid.*

⁵ Žiha, Nikol, Imovinskopravni aspekti prestanka braka u rimskoj pravnoj tradiciji, u: Rešetar, Branka, Župan, Mirela (ur.): Imovinskopravni aspekti razvoda braka: hrvatski, međunarodni i europski kontekst, Osijek, 2011., str. 51.

razlučenja imovine i sustav zajednice dobara.⁶ Prema sustavu upravne zajednice muž bi stjecao pravo upravljanja ženinom imovinom, no žena bi i dalje bila vlasnik svoje imovine. Nadalje, po dotalnom sustavu, odnosno sustavu razlučenja imovine svaki bračni drug mogao bi nastaviti raspolagati vlastitom imovinom kao da brak nije ni sklopljen, a prema sustavu zajednice dobara imovina bračnih drugova smatrala se zajedničkom.⁷ No, Općim građanskim zakonikom uveden je modificirani dotalni sustav, odnosno sustav u kojem je svaki bračni drug ostajao vlasnikom svoje imovine te nije imao prava na imovini drugog bračnog druga.⁸ Slično kao i danas, ako su bračni drugovi htjeli po svojoj volji urediti imovinske odnose između sebe, naravno u okviru onoga što zakon dopušta, trebali su to posebno ugovoriti.⁹ Dakle, ako su htjeli uspostaviti zajednicu dobara, to se trebalo posebno ugovoriti. Također, OGZ je regulirao i ženidbene ugovore koje bi sklapali ili zaručnici ili bračni drugovi ili treće osobe s pojedinim od njih, a sve s namjerom uređenja imovinskih odnosa bračnih drugova.¹⁰ Značajna razlika u odnosu na danas je ta da OGZ nije propisivao formu ugovora koja je bila potrebna prilikom samog sklapanja ženidbenih ugovora,¹¹ odnosno nije se tražio pisani oblik sklapanja ugovora.

4. Komparativni prikaz imovinskih odnosa bračnih drugova

4.1. Njemačko pravo

Među pravnim sustavima postoje brojne razlike s obzirom na samo uređenje imovinskih odnosa u braku. Za razliku od našeg uređenja, koje je normirano Obiteljskim zakonom, njemačko pravo to područje uređuje Građanskim zakonikom.¹² Temeljem njega, bračni drugovi za uređenje svojih imovinskih odnosa na raspolaganju imaju tri režima, odnosno zakonski imovinski režim te dva supsidijarna režima.¹³ Kao „pravilo“ vrijedi zakonski imovinski režim, odnosno režim povećanja vrijednosti, koji podrazumijeva odvajanje imovine

⁶ Majstorović, Irena, op.cit. (bilj. 3.), str. 31.

⁷ *Ibid.*, str. 31.

⁸ *Ibid.*

⁹ *Ibid.*, str. 40.

¹⁰ *Ibid.*, str. 32.

¹¹ *Ibid.*

¹² Winkler, Sandra, Imovinski odnosi u obitelji: nacionalna pravna rješenja i europski trendovi, Godišnjak Akademije pravnih znanosti, Vol. X No.1, 2019., str. 451.

¹³ Majstorović, Irena, op.cit. (bilj. 3.), str. 45.

tijekom trajanja samog braka.¹⁴ Dakle, za vrijeme trajanja braka svaki bračni drug zadržava svoju imovinu. No u slučaju prestanka braka dolazi do izjednačavanja bračne imovine, odnosno bračni drug koji je za vrijeme trajanja braka stekao više imovine morat će drugom bračnom drugu nadoknaditi polovicu te uvećane vrijednosti.¹⁵ U tom slučaju uspoređuju se početna vrijednost imovine, koju je ona imala u trenutku sklapanja braka te njena završna vrijednost.¹⁶ Ako bi nakon ovakve usporedbe početna i završna vrijednost imovine bila jednaka tada do navedenog izjednačavanja ne bi došlo. Još jedan primjer takvog izostanka izjednačavanja je i slučaj kada tijekom trajanja braka dođe do umanjavanja vrijednosti imovine.¹⁷ Nadalje, osim zakonskog imovinskog režima postoje i dva supsidijarna režima uređenja imovinskih odnosa, koja bračni drugovi mogu ugovoriti. To su režim zajednice dobara i režim odvojenosti imovina.¹⁸ U slučaju ugovaranja režima zajednice dobara, imovina bračnih drugova postaje zajedničkom imovinom.¹⁹ No, ovdje postoji određeno ograničenje, odnosno situacije kada se određena imovina neće smatrati zajedničkom imovinom. Tako se npr. zajedničkom imovinom ne smatra posebna imovina, odnosno ona imovina kojom bračni drug upravlja samostalno i koja je neprenosiva pravnim poslom.²⁰ Također, zajedničkom imovinom ne smatra se ni imovina koju bračni drug pridržava za sebe.²¹ Drugi supsidijarni režim, režim odvojenosti imovina podrazumijeva da bračni drugovi i nakon sklapanja braka zadržavaju imovinu koju su imali prije braka kao svoju vlastitu, a također imovina koju bi eventualno stekli tijekom trajanja braka isto bi se smatrala njihovom vlastitom.²² U ovom slučaju ne dolazi do izjednačavanja bračne imovine. Oba supsidijarna režima bračni drugovi mogu dogovoriti putem ugovora ovjerenog od strane javnog bilježnika.²³ Javni bilježnik ovdje ima „aktivnu“ ulogu u smislu da je obvezan savjetovati stranke o posljedicama sklapanja njihovog bračnog ugovora kao i upozoriti ih na pojedine odredbe koje bi za posljedicu mogle imati nevaljanost.²⁴ Što se tiče oblika bračnog ugovora, zahtijeva se pisani oblik uz

¹⁴ Europski portal e-pravosuđa - Bračnoimovinski režimi (europa.eu), https://e-justice.europa.eu/36686/HR/matrimonial_property_regimes?GERMANY&member=1, 14. veljače 2024.

¹⁵ *Ibid.*

¹⁶ *Ibid.*

¹⁷ Majstorović, Irena, op.cit. (bilj. 3.), str. 46.

¹⁸ *Ibid.*, str. 55-56.

¹⁹ *Ibid.*, str. 55.

²⁰ *Ibid.*

²¹ *Ibid.*

²² *Ibid.*, str. 56.

²³ Europski portal e-pravosuđa - Bračnoimovinski režimi (europa.eu), https://e-justice.europa.eu/36686/HR/matrimonial_property_regimes?GERMANY&member=1, 14. veljače 2024.

²⁴ Čulo, Anica, Radina, Ana, Valjanost bračnog ugovora, u: Rešetar, Branka, Župan, Mirela (ur.): Imovinskopravni aspekti razvoda braka: hrvatski, međunarodni i europski kontekst, Osijek, 2011., str. 154.

istovremenu prisutnost obje stranke prilikom potpisivanja te, kao što je navedeno, ovjera potpisa od strane javnog bilježnika.²⁵ Takvim pisanim oblikom ugovora osigurava se pouzdan dokaz o njegovom postojanju, ali istovremeno se i pruža sigurnost bračnim drugovima.²⁶ U slučaju da propisani oblik koji se traži za sklapanje bračnog ugovora nije ispunjen, njegova posljedica bila bi ništetnost samog ugovora.²⁷

4.2. Englesko pravo

U engleskom pravu ne postoji bračnoimovinski režim, pa ni institut bračne stečevine, odnosno na snazi je režim odvojene imovine bračnih drugova.²⁸ Dakle, sva imovina koju bračni drug ima smatrat će se njegovom vlastitom imovinom, pa bi se tako i imovina koju bi za trajanja braka stekao radom smatrala njegovom vlastitom imovinom. Ako bi eventualno došlo do razvoda braka, tada bi se ta imovina dijelila i to temeljem neizravnog doprinosa, koji se primjenjuje kao „temelj uređenja imovinskih odnosa bračnih drugova nakon razvoda braka“.²⁹ Pri odlučivanju o tome, sudac će se rukovoditi načelom o poštivanju neizravnog doprinosa bračnih drugova, odnosno uzet će u obzir doprinos svakog bračnog druga u vezi s brigom o kućanstvu, djeci te brigom o obitelji.³⁰

Što se tiče samog sklapanja bračnog ugovora postoji određena razlika u odnosu na naše uređenje. Uvjeti koji se smatraju nužnima da bi sklopljeni bračni ugovor bio valjan su pisani oblik samog ugovora, zatim sposobnost ugovora da egzistira, odnosno da je provediv prema važećem ugovornom pravu, te uvjet koji se odnosi na informiranost samih stranaka prilikom sklapanja takvog ugovora, odnosno traži se da je svaki bračni drug dobio neovisan pravni savjet u vezi sklapanja ugovora.³¹ Također, postoji određeni zahtjev koji se tiče vremena sklapanja bračnog ugovora, a koji nalaže da takav ugovor mora biti sklopljen najmanje 21, odnosno 28 dana prije samog sklapanja braka, a to stoga što se kasnije sklapanje takvog ugovora povezuje s određenim pritiskom bilo jedne bilo druge strane, s obzirom na sve skorije sklapanje braka. Na kraju, jest važan i uvjet koji se može povezati s neovisnim pravnim

²⁵ Majstorović, Irena, op.cit. (bilj. 3.), str. 57.

²⁶ *Ibid.*, str. 57.

²⁷ Zakon o obveznim odnosima, Narodne novine, br. 35/05, 41/08, 125/11, 78/15, 29/18, 126/21, 114/22, 156/22, 155/23, čl. 322. st. 1.

²⁸ Rešetar, Branka, Imovinskopravni odnosi bračnih drugova u Europi, u: Rešetar, Branka, Župan, Mirela (ur.): Imovinskopravni aspekti razvoda braka: hrvatski, međunarodni i europski kontekst, Osijek, 2011., str. 432.

²⁹ *Ibid.*, str. 431.

³⁰ *Ibid.*, str. 432.

³¹ Miles, Joanna, Marital agreements and private autonomy in England and Wales, u: Marital agreements and private autonomy in comparative perspective, Scherpe, Jens M (ur.), Oregon, 2012., str. 99.

savjetom, ranije navedenim, je da se zahtjeva da ugovor ne predstavlja značajnu nepravdu u odnosu na bilo kojeg bračnog druga.³²

U engleskom pravu bračni drugovi prilikom sklapanja takvog ugovora ne mogu, odnosno ne preporučuje im se da „koriste usluge“ samo jednog pravnog savjetnika, već da zatraže dodatan pravni savjet kako bi se osiguralo da obje stranke dobiju ravnopravan savjet u vezi sa zaključenjem takvog ugovora.³³ To se opravdava time što je inače uobičajeno da bračni drug koji je financijski jači, plaća pravne troškove financijski slabije strane prilikom savjetovanja, a time se može utjecati na dobivanje savjeta koji bi takvom bračnom drugu bio više „odgovarajući“.³⁴ Zato se pokušava uspostaviti ravnoteža između bračnih drugova već u fazi dobivanja savjeta za sklapanje takvog ugovora.

5. Uređenje imovinskih odnosa bračnih drugova u hrvatskom pravu

Kao što je navedeno imovinskopravni odnosi u braku normirani su Obiteljskim zakonom, koji nudi dvije mogućnosti za uređenje tih odnosa, zakonski i ugovorni režim.³⁵ Zakonski režim podrazumijeva zajednicu stečenih dobara, dok s druge strane ugovorni režim može obuhvaćati i drugačije uređenje imovinskopravnih odnosa od onog uređenja koje je predviđeno zakonom. Dakle, u hrvatskom je pravu kao pravilo usvojen sustav zajednice stečenih dobara³⁶, no to ne znači da bračni drugovi ne mogu slobodno izabrati neki drugi način uređenja svojih imovinskopravnih odnosa. Naime, ta se pitanja uglavnom uređuju dispozitivnim odredbama koje dopuštaju autonomiju volje stranaka.³⁷ Zaštita autonomije volje stranaka jedno je od temeljnih načela uređenja imovinskih odnosa danas.³⁸ Stoga se bračnim drugovima daje sloboda i određena samostalnost prilikom sklapanja bračnog ugovora. Dakle, na samim je strankama odluka hoće li ili ne iskoristiti pravo reguliranja imovinskopravnih odnosa, kao i to hoće li za uređenje svojih imovinskopravnih odnosa izabrati zakonski režim ili će ga podvrgnuti pod neki drugi režim. Što se tiče zakonskog uređenja imovinskih odnosa, ono će

³² *Ibid.*, str. 99.

³³ *Ibid.*, str. 128.

³⁴ *Ibid.*

³⁵ Winkler, Sandra, op.cit. (bilj. 12), str. 452.

³⁶ Majstorović, Irena, op.cit. (bilj. 3.), str. 145.

³⁷ Winkler, Sandra, op.cit. (bilj. 12), str. 453.

³⁸ Majstorović, Irena, op.cit. (bilj. 3.), str. 145.

se primjenjivati ako bračni drugovi nisu svoje imovinske odnose uredili međusobnim sporazumom, odnosno bračnim ugovorom.³⁹

Valja spomenuti i ranije uređenje u hrvatskom pravu, u okviru kojeg posebno ističemo dva zakona. Prvi je bio Osnovni zakon o braku donesen 1946. godine koji je normirao i razlikovao posebnu i zajedničku imovinu.⁴⁰ Posebnu imovinom, prema tom zakonu smatrala se ona imovina koju je bračni drug imao u vrijeme sklapanja braka te ona koju je za vrijeme trajanja braka stekao, ali na nekom drugom pravnom temelju osim rada.⁴¹ Na takvoj imovini bračni drug je imao samostalno pravo upravljanja i raspolaganja,⁴² dok se imovina stečena radom bračnih drugova tijekom braka smatrala zajedničkom imovinom i na njoj su bračni drugovi imali skupno vlasništvo, te su njome upravljali i raspolagali zajednički i sporazumno.⁴³ Osnovni zakon o braku omogućavao je bračnim drugovima međusobno sklapanje raznih imovinskih ugovora, kao npr. ugovor o darovanju, o kupoprodaji, o upotrebi neke stvari, zatim ugovor o diobi već stečene zajedničke imovine, ugovor o raspolaganju zajedničkom imovinom.⁴⁴

Drugi, odnosno kasnije doneseni zakon bio je Zakon o braku i porodičnim odnosima koji je usvojen 1987. godine⁴⁵ i njime je, ranije opisan, zakonski imovinski režim i dalje ostao nepromijenjen, odnosno imovina bračnih drugova sastojala se od posebne i zajedničke.⁴⁶ Novost ovog Zakona bila je da se omogućilo bračnim drugovima da sporazumno ugovore da je njihova zarada posebna imovina, odnosno da ne ulazi, kao što je do tada bilo, u zajedničku imovinu.⁴⁷

Obiteljskim zakonom iz 1998. godine⁴⁸, kao i njegovim kasnijim izmjenama⁴⁹, bračnim drugovima su na raspolaganju dva režima uređenja imovinskopravnih odnosa, zakonski i ugovorni. Njihovo samostalno pravo je koji će od navedenih režima izabrati kao važeći prilikom reguliranja imovinskopravnih odnosa.

³⁹ Obiteljski zakon, Narodne novine, br. 103/15, 98/19, 47/20, 49/23, 156/23, čl. 34.

⁴⁰ Službeni list FNRJ, br. 29/46, 36/48, 11/51, 44/51, 18/55, 4/57., Službeni list SFRJ, br. 12/65, 28/65.

⁴¹ Majstorović, Irena, op.cit. (bilj. 3.), str.133.

⁴² *Ibid.*

⁴³ *Ibid.*, str. 134-136.

⁴⁴ *Ibid.*, str. 138.

⁴⁵ Narodne novine, br. 11./78, 45/89, 51/89, 59/90.

⁴⁶ Majstorović, Irena, op.cit. (bilj. 3.), str. 140.

⁴⁷ *Ibid.*, str. 142.

⁴⁸ Obiteljski zakon, br. 162/98.

⁴⁹ Obiteljski zakon, br. 116/03, 17/04, 136/04.

5.1. Bračna stečevina

5.1.1. Pojam bračne stečevine

Obiteljski zakon definira da je „bračna stečevina imovina koju su bračni drugovi stekli radom za vrijeme trajanja bračne zajednice ili koja potječe iz te imovine.“⁵⁰ Nadalje, bračnom stečevinom smatra se i dobitak od igara na sreću te imovinska korist od autorskog prava te autorskom pravu srodnih prava, koja je ostvarena tijekom trajanja te bračne zajednice. Ako nije drugačije ugovoreno bračni drugovi su suvlasnici bračne stečevine u jednakim dijelovima.⁵¹

5.1.2. Obilježja bračne stečevine

Što se tiče bračne stečevine, ima nekoliko konstitutivnih obilježja, a to su pravni temelj, zatim vrijeme stjecanja te vlasničkopravni odnos. Najprije treba definirati pravni temelj bračne stečevine, koji se sastoji u tome da je ona stečena radom ili da potječe iz imovine stečene radom.⁵² Rad kao konstitutivni element bračne stečevine može biti posredan ili neposredan, samostalan ili nesamostalan. Posredan rad bio bi onaj kojim se ne stvara nova vrijednost, ali koji ipak doprinosi samoj bračnoj zajednici, kao npr. čišćenje kućanstva, briga za djecu te slični poslovi.⁵³ Pod pojmom posredan rad, kao primjer možemo navesti žene koje obavljaju posao kućanice, odnosno one koje vode vlastito kućanstvo i koje nisu u formalnom radnom odnosu. Takav posredan rad bio je možda više svojstven i raširen u prošlosti, no on ni u današnje vrijeme nije potpuno iščezao, odnosno prisutan je i dalje između bračnih drugova stoga mu se priznaju zasluge koje sa sobom nosi. S druge strane, neposredan rad predstavlja izravno stvaranje nove vrijednosti, koja se ogleda kroz plaću, odnosno dobit.⁵⁴ Također, samostalan se rad definira kao „rad svakog od bračnih drugova pojedinačno“, dok bi nesamostalan rad podrazumijevao zajednički rad u npr. zajedničkom trgovačkom društvu, trgovini, na zajedničkom imanju.⁵⁵ Problem koji se javlja kod pravnog temelja stjecanja bračne stečevine je dobitak od igara na sreću, kod kojeg je teško dokazati porijeklo uloženog

⁵⁰ Obiteljski zakon, čl. 36. st. 1.

⁵¹ Obiteljski zakon, čl. 36. st. 3.

⁵² Obiteljski zakon, čl.36. st. 1.

⁵³ O tome prema: Hrabar, Dubravka, Hlača, Nenad, Jakovac-Lozić, Dijana, Korać Graovac, Aleksandra, Majstorović, Irena, Čulo Margaletić, Anica, Šimović, Ivan, Obiteljsko pravo, Narodne novine, Zagreb, 2021., str. 458.

⁵⁴ *Ibid.*

⁵⁵ *Ibid.*

novca, odnosno je li taj novac vlastita imovina jednog od bračnih drugova ili bračna stečevina.⁵⁶ Temeljem toga zakonodavac se odlučio za načelo obiteljske solidarnosti, odnosno za određenje prema kojem se takav dobitak smatra bračnom stečevinom.⁵⁷

Drugo bitno obilježje bračne stečevine koje je važno je vrijeme njezinog stjecanja. Dakle, kao bračna stečevina podrazumijeva se ona „imovina koju su bračni drugovi stekli za vrijeme trajanja bračne zajednice“. ⁵⁸ Dakle, stjecanje bračne stečevine veže se za trajanje bračne zajednice, a ne za trajanje samog braka jer se prestanak bračne zajednice ne mora podudarati s prestankom braka.⁵⁹ Jednako tako, za postojanje bračne zajednice potrebna je i volja samih bračnih drugova, odnosno njihov *animus*.⁶⁰ Drugim riječima, ako takve volje za životom u bračnoj zajednici ne bi bilo, smatra se da tada bračna zajednica može biti okončana, dok s druge strane, ako kod bračnih drugova takva volja postoji smatrat će se da i sama bračna zajednica postoji iako oni npr. fizički ne žive u zajedničkom kućanstvu ili domaćinstvu.⁶¹

I na kraju, zadnje obilježje bračne stečevine je vlasničkopravni odnos. Prema Obiteljskom zakonu, bračni drugovi su suvlasnici bračne stečevine u jednakim dijelovima, ako nije drugačije ugovoreno.⁶² To je ujedno i neoboriva zakonska presumpcija.⁶³ Dakle, svaki je bračni drug potpuni vlasnik svog idealnog dijela stvari te u odnosu na njega ima sve ovlasti vlasnika.⁶⁴ Međutim, postoji odredba Zakona o vlasništvu i drugim stvarnim pravima koja kaže da suvlasnik smije izvršavati sve vlasničke ovlasti glede suvlasničke stvari, ali samo ako to ne čini na štetu ostalih, odnosno na način da ne vrijeđa prava ostalih.⁶⁵ Kod izvršavanja prava suvlasništva razlikujemo poslove redovite i izvanredne uprave.⁶⁶ Kod poslova redovite uprave, odnosno rutinskih poslova predmnijeva se pristanak drugog bračnog druga, osim ako se ne dokaže suprotno, dok kod poslova izvanredne uprave takav pristanak mora biti izričit.⁶⁷ S tim u vezi, kod vlasničkopravnog odnosa bračne stečevine javlja se problem u vezi posloводства bez naloga, odnosno situacije kada bi jedan bračni drug bez pristanka drugog

⁵⁶ *Ibid.*, str. 459.

⁵⁷ *Ibid.*

⁵⁸ Majstorović, Irena, op.cit. (bilj. 3.), str. 150.

⁵⁹ Winkler, Sandra, op.cit. (bilj. 12.), str. 455.

⁶⁰ Hrabar, Dubravka, Hlača, Nenad, Jakovac-Lozić, Dijana i dr. op.cit. (bilj. 53.), str. 459.

⁶¹ *Ibid.*, str. 459.

⁶² Obiteljski zakon, čl. 36. st. 3.

⁶³ Majstorović, Irena, op.cit. (bilj. 3.), str. 152.

⁶⁴ *Ibid.*, str. 157.

⁶⁵ Zakon o vlasništvu i drugim stvarnim pravima, Narodne novine, br. 91/96, 68/98, 137/99, 22/00, 73/00, 129/00, 114/01, 79/06, 141/06, 146/08, 38/09, 153/09, 90/10, 43/12, 152/14, 81/15, 94/17, čl. 37. st.5.

⁶⁶ Rešetar, Branka, Josipović, Una, Sporna pitanja bračne stečevine s osvrtom na bankovne ugovore bračnih drugova, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, Vol. 50 No. 1, 2013., str. 121.

⁶⁷ *Ibid.*, str. 121.

poduzeo poslove izvanredne uprave i na taj način eventualno pričinio štetu bračnoj stečevini te je umanjio.⁶⁸ U tom slučaju drugi bračni drug imao bi pravo na postavljanje obveznopravnog zahtjeva za naknadom štete. To je vidljivo iz samog Obiteljskog zakona, koji regulira pitanje raspolaganja bračnom stečevinom bez suglasnosti, i propisuje da “bračni drug bez čije suglasnosti je izvanredan posao napravljen ima pravo na naknadu štete koja mu je od strane drugog bračnog druga time uzrokovana.”⁶⁹

Također, u vezi s navedenim postoji posebna odredba, kojom se štite poštene treće osobe, a koja kaže da „nepostojanje suglasnosti za poslove redovne i izvanredne uprave na bračnoj stečevini ne utječe na prava i obveze poštene treće osobe“.⁷⁰ Time je malo olakšana pozicija poštene treće osobe kojoj ipak nije nametnuta obveza utvrđivanja porijekla konkretne stvari i to na način da se utvrđuje spada li ona u vlastitu imovinu bračnog druga, s kojim ta treća osoba i sklapa pravni posao, ili je to možda dio bračne stečevine, za čije je otuđenje potreban i pristanak drugog bračnog druga. Kada bi poštena treća osoba morala utvrđivati svaki put u kakvu imovinu spada određena stvar u vezi koje namjerava sklopiti određen pravni posao, time bi i sam pravni promet bio znatno otežan.⁷¹

5.1.3. Predmet bračne stečevine

Što se tiče predmeta bračne stečevine, on može biti plaća ili zarada, zatim vlasništvo nad pokretninama i nekretninama koje su nabavljene sredstvima stečenim radom ili novcem ili na temelju ugovora o doživotnom ili dosmrtnom uzdržavanju, vlasništvo trgovačkog društva ili obrta koje je osnovano ulaganjem iz bračne stečevine, zatim uštedevina u novcu, prihodi od vlastite imovine do kojih se došlo radom, te predmeti za osobnu uporabu.⁷² I ovdje dolazi do potencijalnih problema i to u vidu novijih oblika imovinskih prava, kao što su dividende, prava iz raznih životnih osiguranja, te prava iz dionica.⁷³ Dakle, postoji problem slično kao i kod igara na sreću, da nije moguće sigurno i točno utvrditi koji je novac investiran u štednju, a

⁶⁸ Zakon o vlasništvu i drugim stvarnim pravima, čl. 39. st. 2.

⁶⁹ Obiteljski zakon, čl. 37. st.3.

⁷⁰ Obiteljski zakon, čl. 37. st.3.

⁷¹ Aralica, Tomislav, Bračna stečevina i drugi imovinski odnosi bračnih drugova u sudskoj praksi, Novi informator, Zagreb, 2017., str. 34.

⁷² Hrabar, Dubravka, Hlača, Nenad, Jakovac-Lozić, Dijana i dr. op.cit. (bilj. 53.), str. 461-462.

⁷³ *Ibid.*, str. 462-463.

koji u osiguranje te je li riječ o vlastitoj imovini ili možda ipak bračnoj stečevini.⁷⁴ Postavlja se pitanje smatra li se npr. poslovni udjel jednog bračnog druga njegovom vlastitom imovinom ili ipak bračnom stečevinom. Ako bi bračni drug unio vlastitu imovinu u društvo, tada bi njegov poslovni udjel predstavljao njegovu vlastitu imovinu. S druge strane, ako bi kao ulog unio novac ili druge stvari ili prava, koji su nastali radom, a sve za trajanja bračne zajednice, tada bi se poslovni udjel smatrao bračnom stečevinom.⁷⁵ U tom slučaju i pravo na dobit bračni drugovi bi, kao suovlaštenici, mogli ostvarivati samo zajednički.⁷⁶

Neki autori predlažu da se dopuni postojeći Zakon o trgovačkim društvima, na način da se uredi razvrgnuće poslovnih udjela, koji predstavljaju bračnu stečevinu te da se stvori mogućnost da članom društva postane i bračni drug koji je razvrgnućem bračne stečevine stekao poslovni udjel.⁷⁷ Na temelju toga bilo bi mu omogućeno da se upiše kao imatelj poslovnog udjela i na taj način ostvaruje svoja prava, kao i drugi upisani članovi.

Zbog svega toga presumira se da su ulaganja kao npr. dividende, dionice ili prava iz životnih osiguranja postala vlasništvo bračne stečevine, a sve kako ne bi kasnije dolazilo do raznih zlouporaba i manipulacija kod eventualnog dokazivanja porijekla takvog osnovnog ulaganja.⁷⁸

5.1.4. Razvrgnuće bračne stečevine

Bračni drugovi imaju mogućnost razvrgnuti bračnu stečevinu, s obzirom da bračni ugovor može sadržavati odredbe koje bi se odnosile na raskid te jednako tako mogu urediti daljnje izvršavanje prava koja su postojala na toj stečevini. Oni su ovlašteni u svako doba to i učiniti, odnosno ne traži se ispunjenje nekih posebnih pretpostavaka za to, osim da moraju paziti da to razvrgnuće ne bude učinjeno u nevrjeme, odnosno da se time ne nanese šteta drugom

⁷⁴ Antunović, Kristijan, Imovinski odnosi bračnih drugova – nekretnina kao točka prijepora, Diplomski rad, Sveučilište u Zagrebu, Pravni fakultet, 2019., str. 10.

⁷⁵ Hrabar, Dubravka, Prijepori o sudskoj nadležnosti i poslovnim udjelima u svjetlu bračne stečevine, Zbornik Pravnog fakulteta, Zagreb, Vol. 72 No. 1-2, 2022, str. 204.

⁷⁶ *Ibid.*, str. 206.

⁷⁷ Tako: Hrabar, Dubravka, op.cit. (bilj. 75.), str. 207.

⁷⁸ Hrabar, Dubravka, Hlača, Nenad, Jakovac-Lozić, Dijana i dr. op.cit. (bilj. 53.), str. 459.

bračnom drugu.⁷⁹ Samo razvrgnuće podrazumijeva da je došlo do određenih okolnosti koje za posljedicu imaju prekid suvlasničkog odnosa kakav je ranije uspostavljen.

Razvrgnuće može biti dobrovoljno ili sudsko. Dobrovoljno razvrgnuće ima pravni temelj u sporazumu suvlasnika, odnosno bračnih drugova koji su ga sklopili.⁸⁰ Dakle, oni sklapaju ugovor, po načelu autonomije stranaka i slobode ugovaranja, kojim mogu odrediti i način na koji će podijeliti bračnu stečevinu, naravno pod uvjetom da je takav način razvrgnuća moguć i dopušten.

S druge strane do sudskog razvrgnuća dolazi ako između bračnih drugova ne postoji sporazum ili ako oni nisu općenito suglasni o načinu same podjele. U pravilu se prilikom sudskog razvrgnuća odlučuje u izvanparničnom postupku.⁸¹ No u slučaju eventualnog spora o predmetu same bračne stečevine moguće je da se o tome odlučuje i u parničnom postupku.⁸² Kod sudskog razvrgnuća sud je obvezan slijediti redoslijed koji mu nalaže sam Zakon o vlasništvu i drugim stvarnim pravima. Temeljem njega, sud je vezan u prvom redu određenim zakonskim odredbama, zatim sporazumom stranaka, ako on postoji, te na kraju ima pravo razvrgnuće provesti isplatom. Međutim i od toga ima izuzetaka, u slučaju da na ni jedan od prethodno navedenih načina sud ne može provesti razvrgnuće, provest će ga fizičkom diobom pokretnina, zatim geometrijskom diobom nekretnina, dok će suvlasništvo nedjeljivih stvari razvrgnuti civilnom diobom.⁸³

Kada dođe do razvrgnuća nastupaju određeni pravni učinci za svakog od suvlasnika koji je sudjelovao u tome. Dakle, samim činom razvrgnuća bračni drugovi prestaju biti suvlasnici na dijelu prava vlasništva suvlasničke stvari te postaju vlasnici određene stvari ili novca.⁸⁴

5.2. Vlastita imovina

Vlastitom imovinom smatra se ona imovina koju bračni drug ima u trenutku sklapanja braka, kao i ona koju tijekom trajanja bračne zajednice stekne na pravnom temelju različitom od rada.⁸⁵ U odnosu na tu imovinu bračni drug se smatra samovlasnikom te tako i upravlja i

⁷⁹ Majstorović, Irena, op.cit. (bilj. 3), str. 164.

⁸⁰ *Ibid.*, str. 164.

⁸¹ *Ibid.*

⁸² Antunović, Kristijan, op.cit. (bilj. 74.), str. 15.

⁸³ Majstorović, Irena, op.cit. (bilj. 3.), str. 167.

⁸⁴ *Ibid.*, str. 167.

⁸⁵ Obiteljski zakon, čl. 39. st. 1. i st. 2.

raspolože njome.⁸⁶ Neki od najčešćih primjera stjecanja imovine na pravnom temelju različitom od rada su nasljeđivanje te darovanje.⁸⁷ Dakle, ako bi bračni drug rješenjem o nasljeđivanju stekao nešto, to ne bi postalo dio bračne stečevine, nego bi se smatralo dijelom njegove vlastite imovine. Jednako tako, ako bi nešto stekao ugovorom o darovanju to bi bila njegova vlastita imovina. Prema Obiteljskom zakonu, vlastitom imovinom smatra se i autorsko djelo onog bračnog druga koji ga je stvorio. S druge strane, imovinski prihodi od takvog autorskog djela ulaze u bračnu stečevinu.⁸⁸

6. Bračni ugovor u hrvatskom pravu

6.1. Pojam bračnog ugovora

„Bračni ugovor je pravni posao nevjeste i ženika ili bračnih drugova o uređenju imovinskopravnih odnosa na postojećoj ili budućoj imovini.“⁸⁹ Bračni drugovi slobodno i samostalno odlučuju hoće li sklopiti bračni ugovor, te kako će urediti svoje međusobne imovinskopravne odnose. Obiteljskim zakonom sam predmet bračnog ugovora nije određen, pa se temeljem toga može zaključiti da bi svaki sporazum koji nije protivan prisilnim propisima bio dopušten.⁹⁰ Međutim, postoji ograničenje koje se tiče primjene stranog prava na imovinskopravne odnose. Bračnim ugovorom nije dopušteno ugovoriti primjenu stranog prava, osim u slučaju kada su bračni drugovi različitih državljanstava, odnosno kada je jedan od njih stranac.⁹¹ To bi značilo da hrvatski državljani prilikom sklapanja bračnog ugovora ne bi mogli ugovoriti kao mjerodavno primjerice njemačko pravo. No, ako bi jedan od bračnih drugova imao njemačko državljanstvo, tada ne bi bilo zapreke za ugovaranje njemačkog prava kao mjerodavnog. Uredba o imovinskopravnim režimima⁹² regulira takve situacije, a kao glavnu poveznicu za određivanje mjerodavnog prava navodi stranačku autonomiju. Dakle, stranke imaju mogućnost, u takvoj situaciji, izabrati mjerodavno pravo za uređenje svojih imovinskopravnih odnosa, ali ta mogućnost izbora nije potpuno neograničena. No, ako ipak

⁸⁶ Majstorović, Irena, op.cit. (bilj. 3.), str. 146.

⁸⁷ Obiteljski zakon, čl. 39. st. 2.

⁸⁸ Obiteljski zakon, čl.36. st. 2.

⁸⁹ Obiteljski zakon, čl. 40. st. 1.

⁹⁰ Majstorović, Irena, op.cit. (bilj. 3.), str. 193.

⁹¹ *Ibid.*, str. 215.

⁹² Uredba Vijeća (EU) 2016/1103 od 24. lipnja 2016. o provedbi pojačane suradnje u području nadležnosti, mjerodavnog prava te priznavanja i izvršenja odluka u stvarima bračnoimovinskih režima (Službeni list Europske Unije), L 183/1, 2016.

ne bi sami izabrali pravo mjerodavno za uređenje imovinskopravnih odnosa, tada bi se primijenila ljestvica poveznica, odnosno kao mjerodavno pravo vrijedilo bi ili pravo države zajedničkog uobičajenog boravišta bračnih drugova ili pravo države zajedničkog državljanstva bračnih drugova ili pravo države s kojom su bračni drugovi najbliže povezani.⁹³

Jedan od razloga takve nemogućnosti ugovaranja stranog prava bez konkretne pravne veze je zaštita samih bračnih drugova, jer se smatra da, ako već ni jedan od njih nema konkretnu pravnu vezu sa stranim pravom, malo je vjerojatno da bi ugovaranje istoga bilo svrhovito za njih te da bi u potpunosti razumjeli i bili upoznati sa svim eventualnim promjenama stranog prava. Ako bi unatoč takvoj zabrani, došlo do sklapanja bračnog ugovora koji kao mjerodavno uzima neko drugo pravo, a ne domaće, tada bi takav ugovor bio ništetan.⁹⁴

Jednako tako, bračni drugovi mogu odlučiti sklopiti ugovor s odgodnim učinkom, što znači da bi do samog sklapanja ugovora došlo prije zaključenja braka, no u tom slučaju ugovor ne bi proizvodio pravne učinke odmah nego tek od trenutka sklapanja braka.⁹⁵ Moguće je i sklapanje ugovora o uređenju imovinskopravnih odnosa nakon prestanka braka, no takav ugovor ipak ne bi spadao u domenu bračnog ugovora i uređenja obiteljskog prava.⁹⁶

Sklapanje bračnih ugovora nije ograničeno samo za bračne drugove, nego postoji mogućnost njegova sklapanja i među izvanbračnim drugovima. Kao izvanbračna zajednica definira se zajednica neudane žene i neoženjenog muškarca koja traje najmanje tri godine, odnosno kraće ako je u njoj rođeno zajedničko dijete ili je nastavljena sklapanjem braka.⁹⁷ Dakle, kao što bračni drugovi imaju mogućnost sklopiti bračni ugovor jednako tako ta mogućnost postoji i za izvanbračne partnere.

Također i Zakon o životnom partnerstvu osoba istog spola nudi mogućnost životnim partnerima da urede imovinskopravne odnose na postojećoj ili budućoj imovini. Tako životni partneri mogu imati partnersku stečevinu, odnosno onu imovinu koju steknu radom za vrijeme trajanja životnog partnerstva i vlastitu imovinu, odnosno onu imovinu koju su imali u trenutku sklapanja životnog partnerstva.⁹⁸ Jednako kao kod bračne stečevine, i kod partnerske se stečevine životni partneri smatraju suvlasnicima u jednakim dijelovima, ako ništa drugačije

⁹³ Uredba Vijeća (EU) 2016/1103 od 24. lipnja 2016. o provedbi pojačane suradnje u području nadležnosti, mjerodavnog prava te priznavanja i izvršenja odluka u stvarima bračnoimovinskih režima, čl. 26. st. 1.

⁹⁴ Zakon o obveznim odnosima, čl. 322. st.1.

⁹⁵ Hrabar, Dubravka, Hlača, Nenad, Jakovac-Lozić, Dijana i dr. op.cit. (bilj. 53.), str. 473.

⁹⁶ *Ibid.*, str. 473.

⁹⁷ Obiteljski zakon, čl. 11. st. 1.

⁹⁸ Zakon o životnom partnerstvu osoba istog spola, Narodne novine, br. 92/14., 98/19, čl. 50. st. 1.

nije uređeno.⁹⁹ Također, kod životnih partnera ne sklapa se ili ne postoji bračni ugovor nego ugovor o imovini, kojim oni mogu drugačije urediti svoje odnose glede partnerske stečevine.¹⁰⁰ Određene pretpostavke koje su nužne za valjanost bračnog ugovora, mogu se pronaći i kod ugovora o imovini, s obzirom na to da se i ovdje traži formalnost, odnosno pisani oblik ugovora te ovjera potpisa životnih partnera od strane javnog bilježnika.

6.2. Predmet bračnog ugovora

Predmet bračnog ugovora nije određen Obiteljskim zakonom, što znači da bi svaki sporazum koji nije protivan prisilnim propisima, bio dopušten. Dakle, bračnim se drugovima daje potpuna autonomija prilikom uređivanja njihovih imovinskih odnosa. Tako oni mogu u sam ugovor unijeti odredbe kojima se zakonski ugovorni režim prilagođava njihovim potrebama, zatim mogu osnovati određena stvarna ili obvezna prava te urediti pitanja koja se odnose na raskid ili izmjenu samog bračnog ugovora.¹⁰¹ Što se tiče prilagodbe zakonskog imovinskog režima moguće je da bračni drugovi odrede različite udjele u bračnoj stečevini, izražene u postotku ili razlomku.¹⁰² Bračni drugovi se smatraju suvlasnicima bračne stečevine i to u jednakim dijelovima, no ovako navedenom prilagodbom oni bi mogli ugovoriti da se jedan bračni drug smatra suvlasnikom bračne stečevine u iznosu 2/3 u odnosu na drugog bračnog druga, koji u suvlasništvu ima 1/3. Nadalje, moguće je promijeniti status određenih stvari i prava, odnosno ugovoriti da je određena stvar dio vlastite imovine jednog bračnog druga, a ne dio bračne stečevine.¹⁰³ Također, uređivanje statusa životnog osiguranja za slučaj smrti ili nezgode kao i sklapanje ugovora o dodatnom mirovinskom osiguranju ili namjenskoj štednji moglo bi biti predmet bračnog ugovora.¹⁰⁴ Iako bračni drugovi mogu ugovoriti različite načine upravljanja i raspolaganja imovinom, takve odredbe ne bi imale učinak na treće osobe nego bi djelovale samo između bračnih drugova.¹⁰⁵ Sporazum o razvrgnuću bračne stečevine bi jednako tako mogao biti predmet bračnog ugovora, gdje bi se bračni drugovi mogli dogovoriti o načinu i vremenu diobe, ali mogli bi i odrediti vrstu same diobe.¹⁰⁶ Predmet bračnog ugovora moglo bi biti osnivanje stvarnih ili obveznih prava, odnosno uspostava

⁹⁹Zakon o životnom partnerstvu osoba istog spola, čl. 51. st. 2.

¹⁰⁰ Zakon o životnom partnerstvu osoba istog spola, čl. 53. st. 1.

¹⁰¹ O tome prema Majstorović, Irena, *ibid.*, str. 194.

¹⁰² *Ibid.*, str. 194.

¹⁰³ *Ibid.*, str. 195.

¹⁰⁴ *Ibid.*

¹⁰⁵ *Ibid.*

¹⁰⁶ *Ibid.*, str. 198.

vlasništva posebnog dijela nekretnine (etažnog vlasništva), zatim ugovaranje služnosti, prava stvarnog tereta, prava građenja kao i založnog prava te prava prvokupa.¹⁰⁷ Kod uređivanja pitanja koja se odnose na raskid ili izmjenu ugovora, bračnim drugovima je omogućeno da u bilo kojem trenutku izmijene raniji ugovor, kao i da urede da se bračni ugovor može raskinuti sporazumno ili jednostrano.¹⁰⁸

6.3. Valjanost bračnog ugovora

Da bi bračni ugovor bio valjan potrebno je da su ispunjene pretpostavke koje se odnose na poslovnu sposobnost stranaka, zatim valjano i suglasno očitovanje volje, dopuštenost sadržaja te oblik u kojem je sklopljen sam ugovor.¹⁰⁹ Poslovna sposobnost definira se kao svojstvo da se vlastitim očitovanjem volje stječu prava i obveze.¹¹⁰ Prema našem pravu, svaka punoljetna osoba je potpuno poslovno sposobna i samim time je u mogućnosti sklopiti bračni ugovor. No, ovdje postoji iznimka, koje se odnosi na situaciju kada bračni ugovor sklapa osoba koja nije punoljetna. Dakle, samim time što je osoba maloljetna ona načelno nema mogućnosti sklopiti brak kao ni bračni ugovor, ali sud može u iznimnim situacijama dopustiti sklapanje braka osobi koja je navršila 16 godina života ako utvrdi da je tjelesno i mentalno zrela za brak te ako je sklapanje braka u skladu s dobrobiti te osobe.¹¹¹ U tom slučaju maloljetna osoba *ex lege* stječe poslovnu sposobnost sklapanjem braka. Također, postoji i iznimka koja se odnosi na sklapanje bračnog ugovora od strane osobe koja je lišena poslovne sposobnosti, odnosno osobe koja se zbog duševnih smetnji ili drugih razloga nije sposobna brinuti o nekom od svojih prava, potreba ili interesa, ili koja ugrožava prava i interese drugih.¹¹² Obiteljski zakon kaže da u takvoj situaciji bračni ugovor može sklopiti skrbnik osobe lišene poslovne sposobnosti uz prethodno odobrenje Hrvatskog zavoda za socijalni rad.¹¹³ Također, navodi se da takav ugovor mora biti sklopljen u obliku javnobilježničkog akta.¹¹⁴

Nadalje, što se tiče valjanog i suglasnog očitovanja volje, propisuje se da sama izjava volje mora biti učinjena slobodno i ozbiljno. Nevaljano očitovanje volje predstavljalo bi svako ono

¹⁰⁷ *Ibid.*, str. 201.

¹⁰⁸ *Ibid.*, str. 207.

¹⁰⁹ Majstorović, Irena, op.cit. (bilj. 3.), str. 171-172.

¹¹⁰ Klarić, Petar; Vedriš, Martin, Građansko pravo, Narodne novine, Zagreb, 2014., str. 33., 37.

¹¹¹ Obiteljski zakon, čl. 25. st. 2.

¹¹² Obiteljski zakon, čl. 234. st. 1.

¹¹³ Obiteljski zakon, čl. 41. st. 1.

¹¹⁴ Obiteljski zakon, čl. 41. st. 2.

očitovanje koje nije slobodno i ozbiljno.¹¹⁵ Također, pod nevaljano očitovanje mogli bi se podvesti i neki drugi oblici nesuglasnosti između volje i očitovanja, kao i mane volje, odnosno kada očitovanja ugovornih stranaka nisu suglasna.¹¹⁶ S obzirom na tu nesuglasnost bračni ugovor može biti ništetan¹¹⁷ ili pobojan.¹¹⁸ Kada dođe do nesporazuma, odnosno do situacije kada ugovorne stranke samo vjeruju da su suglasne, a zapravo nisu, bračni ugovor će biti ništav.¹¹⁹ Jednako tako bit će ništav i kada dođe do simulacije jer je to jedan od oblika svjesnog nesklada između volje i očitovanja.¹²⁰ S druge strane bračni ugovor će biti pobojan ako je sklopljen pod utjecajem prijetnje, zablude i prijevare.¹²¹

6.4. Oblik bračnog ugovora

Pisani oblik ugovora često se propisuje kao pretpostavka valjanosti samog ugovora, odnosno pravnog posla.¹²² Iako je Zakonom o obveznim odnosima usvojeno načelo neformalnosti ugovora, bračni ugovor je primjer ugovora kod kojeg se izričito zahtijeva da bude sklopljen u određenoj formi, odnosno u pisanom obliku. Dakle, ovdje je pisani oblik u kojem je sklopljen ugovor ujedno i pretpostavka njegove valjanosti.¹²³ Takav formalni oblik potreban je iz više razloga, a samo neki od njih su valjanost, utuživost, dokazivanje, te upis u javne registre.¹²⁴ Kao što je navedeno, za valjanost bračnog ugovora traži se pisani oblik. Također, takav pisani oblik omogućuje utuživost pravnog posla kao i dokazivanje postojanja određenog pravnog posla. Ako ugovor nije sklopljen u pisanom obliku ne postoji nikakav trag, odnosno dokaz o njemu. Jednako tako, pisani oblik ugovora potreban je i zbog potencijalnog upisa prava u javni registar.¹²⁵ Javlja se dvojbe oko pitanja je li potrebno da bračni drugovi potpišu ugovor istovremeno, te se kao prevladavajući stav uzima onaj koji smatra da bi to bilo potrebno, odnosno da bi se jedino na taj način poštivalo načelo jedinstva javne isprave. Nadalje, sami potpisi bračnih drugova moraju biti ovjereni od strane javnog bilježnika, odnosno, kako je već

¹¹⁵ Majstorović, Irena, op.cit. (bilj. 3.), str. 178.

¹¹⁶ *Ibid.*, str. 178.

¹¹⁷ Zakon o obveznim odnosima, čl. 322. st. 1.

¹¹⁸ Zakon o obveznim odnosima, čl. 330.

¹¹⁹ Majstorović, Irena, op.cit. (bilj. 3.), str. 178.

¹²⁰ *Ibid.*, str. 178.

¹²¹ *Ibid.*

¹²² Nikšić, Saša, Pisani oblik ugovora i drugih pravnih poslova, Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, Vol.72 No.1-2, 2022., str. 7.

¹²³ Majstorović, Irena, op.cit. (bilj. 3.), str. 186.

¹²⁴ Nikšić, Saša, op.cit. (bilj. 122.), str. 18.

¹²⁵ Majstorović, Irena, op.cit. (bilj. 3.), str. 187.

spomenuto, ako su maloljetni ili lišeni poslovne sposobnosti ugovor se mora sklopiti u obliku javnobilježničkog akta.¹²⁶

6.5. Djelovanje prema trećima

Kao i kod ostalih raspolaganja i kod bračnog ugovora postavlja se pitanje djelovanja prema trećima. Dakle, bračni ugovor sklapa se i „djeluje“ između bračnih drugova, no u nekim situacijama to djelovanje može se protegnuti i na treće osobe, odnosno pojedini uglavci iz samog ugovora ili određena raspolaganja imat će učinak prema tim trećima samo ako su upisani u zemljišne knjige ili javne upisnike.¹²⁷ Tako će nekretnina koja je upisana u zemljišne knjige proizvoditi pravni učinak prema trećima, u smislu da će prilikom sklapanja pravnog posla, odnosno ugovora o kupoprodaji nekretnine koja je upisana kao bračna stečevina oba bračna druga, biti potrebno sklopiti takav pravni posao s oba bračna druga. Eventualno sklapanje ugovora o kupoprodaji samo sa jednim bračnim drugom ne bi bilo dovoljno, a ni valjano s obzirom da to nije vlasništvo jednog bračnog druga, nego suvlasništvo odnosno bračna stečevina oba bračna druga. Ako ipak, dođe do posloводства bez naloga, odnosno situacije da jedan bračni drug bez pristanka drugoga poduzme poslove izvanredne uprave, drugi bračni drug imat će pravo na naknadu štete koja mu je takvom radnjom uzrokovana. Navedeno propisuje Obiteljski zakon, no postoji i posebna odredba u Zakonu o obveznim odnosima koja štiti poštene treće osobe u situacijama poduzimanja određenih poslova uz nepostojanje suglasnosti. Dakle, treća osoba koja bi sklopila pravni posao s jednim bračnim drugom mogla bi iznimno steći pravo vlasništva na pokretnoj stvari ako je tu stvar stekla postupajući savjesno na temelju naplatnog pravnog posla, dok će takvo pravo na nekretnini steći pod pretpostavkama kojima se štiti povjerenje u zemljišne knjige, odnosno ako vlasništvo nije bilo upisano u zemljišne knjige kao vlasništvo oba bračna druga.¹²⁸ Na taj način se poštuje načelo publiciteta.¹²⁹

¹²⁶ *Ibid.*, str. 187.

¹²⁷ *Ibid.*, str. 211.

¹²⁸ Zakon o vlasništvu i drugim stvarnim pravima, čl. 61. st. 2.

¹²⁹ Majstorović, Irena, op.cit. (bilj. 3.), str. 211.

6.6. Registar bračnih ugovora

U hrvatskom pravnom sustavu trenutno ne postoji registar bračnih ugovora, iako se njegovo osnivanje zagovara. Neki od razloga njegovog osnivanja su u prvom redu pravna sigurnost, koju bi takav jedan registar pružao.¹³⁰ Ovdje se prvenstveno misli na pravnu sigurnost samih stranaka bračnih ugovora kao i zainteresiranih trećih osoba. Kao što smo naveli, bračni ugovor djeluje između bračnih drugova, dok u odnosu na treće osobe može imati učinak samo ako je neki od uglavaka tog ugovora upisan u zemljišne knjige ili javne upisnike. No, u slučaju uspostavljanja registra bračnih ugovora, sam ugovor bi čak i za bračne drugove koji su ga sklopili, bio obvezan jedino ako bi bio registriran, odnosno upisan u registar.¹³¹ Na taj bi način sama registracija imala konstitutivan učinak, odnosno tek bi upisom u sudski registar nastali određeni pravni učinci.¹³²

Što se tiče pravne sigurnosti u odnosu na treće osobe, prema njima bi registracija pojedinog ugovora imala značaj obavijesti, temeljem koje bi se te osobe mogle upoznati i informirati prije sklapanja pravnog posla sa određenom strankom bračnog ugovora.¹³³ Također, jedna od pozitivnih strana osnivanja registra bila bi i činjenica da se na jednom mjestu nalaze podaci o svim bračnim ugovorima sklopljenim u javnobilježničkim uredima, a to bi naravno opet pridonijelo pravnoj sigurnosti.¹³⁴

Nadalje, što se tiče strukture samog registra, pojedini autori predlažu, da se sastoji od dva dijela i to glavne knjige, u koju bi bili upisivani podaci o sklopljenim bračnim ugovorima te zbirke ugovora, u koju bi se pohranjivali svi registrirani bračni ugovori.¹³⁵ Dio registra koji se odnosi na glavnu knjigu trebao bi biti javan, odnosno podaci iz glavne knjige trebali bi biti dostupni zainteresiranim trećim osobama.¹³⁶ S druge strane, uvid u zbirku ugovora ne bi mogao biti javan, kao kod glavne knjige, zbog toga što zbirka obuhvaća registrirane ugovore, odnosno sadržaj samih ugovora.¹³⁷ Jedno od rješenja koje se ovdje predlaže odnosi se na mogućnost bračnih drugova da sami svojom voljom odrede hoće li dopustiti trećim osobama

¹³⁰ Čulo, Anica; Šimović, Ivan, Registar bračnih ugovora kao doprinos sigurnosti u pravnom prometu, Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, Vol. 59 No. 5, 2009., str. 1030.

¹³¹ *Ibid.*, str. 1038.

¹³² *Ibid.*, str. 1034.

¹³³ *Ibid.*, str. 1040.

¹³⁴ *Ibid.*, str. 1034.

¹³⁵ *Ibid.*, str. 1035.

¹³⁶ *Ibid.*

¹³⁷ *Ibid.*

uvid u sadržaj svog ugovora ili će zabraniti takav uvid.¹³⁸ Međutim, samo dopuštenje ne bi značilo da je sadržaj ugovora objavljen, odnosno svima dostupan.

Također, jedno od pitanja koje se postavlja prilikom razmatranja osnivanja registra, jest treba li se omogućiti i izvanbračnim drugovima i istospolnim partnerima da i oni registriraju svoje ugovore u takav registar bračnih ugovora, a to naravno zbog toga što je i njima omogućeno da uređuju svoje imovinskopravne odnose na jednak način kao i bračni drugovi.

U vezi s registrom bračnih ugovora predlaže se i donošenje pojedinih zakona, posebice Zakona o registru bračnih ugovora, koji bi regulirao neka od temeljnih pitanja u vezi ove materije.¹³⁹ Nadalje, predlaže se i donošenje Pravilnika o registru bračnih ugovora, koji bi uz već spomenuti Zakon o registru imao značenje pomoćnog propisa.¹⁴⁰

7. Zaključak

Imovinskopravni odnosi bračnih drugova u hrvatskom su pravu normirani Obiteljskim zakonom, koji bračnim drugovima nudi zakonski i ugovorni režim. Ako bračni drugovi ne izaberu neki drugi način uređenja svojih imovinskopravnih odnosa, kao pravilo će vrijediti zakonski režim, odnosno sustav zajednice stečenih dobara. Vlastitom imovinom smatra se imovina koju bračni drug ima u trenutku sklapanja braka, kao i ona koju tijekom trajanja bračne zajednice stekne na pravnom temelju različitom od rada, a samo neki od primjera takvog stjecanja su nasljeđivanje i darovanje. U odnosu na tu imovinu bračni drug se smatra samovlasnikom te tako i upravlja i raspolaže njome. S druge strane bračna stečevina predstavlja imovinu koju su bračni drugovi stekli radom za vrijeme trajanja bračne zajednice ili koja potječe iz takve imovine. Bračna stečevina ima svoja bitna obilježja, a to su pravni temelj, vrijeme stjecanja te vlasničkopravni odnos. Pod pravnim temeljem podrazumijeva se da je ona stečena radom ili da potječe iz imovine stečene radom. Vrijeme stjecanja je također važno s obzirom da se samo stjecanje veže za trajanje bračne zajednice, a ne za samo trajanje braka. Što se tiče vlasničkopravnog odnosa u pogledu bračne stečevine, smatra se da su bračni drugovi suvlasnici u jednakim dijelovima. No, postoje određena ograničenja, odnosno iako se

¹³⁸ *Ibid.*

¹³⁹ *Ibid.*, str. 1031.

¹⁴⁰ *Ibid.*

smatra da svaki bračni drug ima sve ovlasti vlasnika u pogledu svog idealnog dijela stvari, on smije izvršavati vlasničke ovlasti samo ako to ne čini na štetu drugog bračnog druga. Također, ovdje razlikujemo poslove redovite i izvanredne uprave, koji se razlikuju s obzirom na to treba li za poduzimanje pojedinih bračnom drugu suglasnost drugog bračnog druga. Što se tiče predmeta bračne stečevine, on može biti plaća ili zarada, kao i vlasništvo nad pokretninama i nekretninama, zatim vlasništvo trgovačkog društva ili obrta, ušteđevina u novcu, prihodi od vlastite imovine do kojih se došlo radom, te predmeti za osobnu uporabu. Problem se javlja kod definiranja novijih oblika imovinskih prava s obzirom da se za njih ne može točno utvrditi njihovo porijeklo, pa se presumira da su takva ulaganja dio bračne stečevine. Jednako kao što bračni drugovi mogu sklopiti bračni ugovor, tako mogu i ugovoriti pretpostavke kada će doći do razvrgnuća bračne stečevine. Jedini uvjet koji ovdje moraju ispuniti je taj da razvrgnuće ne zatraže u nevrijeme, odnosno moraju paziti da se takvim razvrgnućem ne nanosi šteta drugom bračnom drugu. Razlikujemo sudsko i dobrovoljno razvrgnuće, koje kao posljedicu ima prestanak suvlasništva bračne zajednice, odnosno bračni drugovi postaju vlasnici određene stvari ili novca.

Ugovorno uređenje znači odstupanje od zakonskog režima. Bračni ugovor je pravni posao nevjeste i ženika ili bračnih drugova o uređenju imovinskopravnih odnosa na postojećoj ili budućoj imovini. Bračni drugovi samostalno odlučuju kako će urediti svoje međusobne imovinskopravne odnose. Jedino ograničenje koje imaju je zabrana ugovaranja stranog prava, u slučaju da su oba bračna druga hrvatski državljani. Također, sklapanje ugovora o reguliranju imovinskopravnih odnosa moguće je i kod izvanbračnih drugova i životnih partnera. Za valjanost bračnog ugovora potrebno je da su ispunjene pretpostavke koje se odnose na poslovnu sposobnost stranaka, zatim valjano i suglasno očitovanje volje, dopuštenost sadržaja te oblik u kojem je sklopljen sam ugovor, odnosno traži se pisani oblik. Predmet bračnog ugovora nije određen Obiteljskim zakonom, što načelno znači da bi svaki sporazum koji nije protivan prisilnim propisima, kao npr. zabrana ugovaranja stranog prava, bio dopušten. Bračnim se drugovima daje potpuna autonomija prilikom uređivanja njihovih imovinskih odnosa, pa tako mogu unijeti u ugovor odredbe kojima se zakonski ugovorni režim prilagođava njihovim potrebama ili osnovati određena stvarna ili obvezna prava. Iako se bračni ugovor sklapa se između bračnih drugova, njegovo se djelovanje može protegnuti i na treće osobe, odnosno pojedini uglavci iz samog ugovora ili određena raspolaganja mogu imati učinak prema trećima samo ako su upisani u zemljišne knjige ili javne upisnike.

Zagovara se osnivanje registra bračnih ugovora s obzirom na brojne prednosti koje bi ono donijelo. U prvom redu to bi bila pravna sigurnost, naravno samih bračnih drugova odnosno stranaka kao i zainteresiranih trećih osoba. Tu bi se najbolje moglo vidjeti djelovanje takvog registra prema trećima, s obzirom da bi se u slučaju postojanja, zainteresirane treće osobe mogle upoznati s pravnim stanjem i informirati prije samog sklapanja pravnog posla s određenom strankom ugovora. Još jedna pozitivna strana osnivanja ovakvog registra bila bi činjenica da bi se tada na jednome mjestu nalazili podaci o svim bračnim ugovorima koji su sklopljeni u javnobilježničkim uredima, a to bi naravno opet pridonijelo pravnoj sigurnosti.

Bračni ugovor nije obveza već mogućnost koju bračni drugovi imaju te kojom se mogu poslužiti u reguliranju svojih imovinskopravnih odnosa. Drugim riječima, sklapanjem ugovora mogu se unaprijed riješiti određena pitanja i problemi koji bi se u postupku razvoda mogli javiti, a o kojima ne bi postojao dogovor bračnih drugova. Na taj način bi se sam postupak razvoda braka mogao „olakšati“ i ubrzati s obzirom da bi bračnim ugovorom već bilo dogovoreno rješavanje određenih pitanja. Tako bi se mogli izbjeći dodatni troškovi i sporovi koji bi mogli nastati u situaciji da bračni ugovor nije sklopljen. Iako ovakva vrsta ugovora nije možda najprihvatljivija za bračne drugove s obzirom na emocionalni karakter braka, s pravne strane se ipak radi o praktičnom i sveobuhvatnom ugovoru čija je svrha pružiti jasnoću i sigurnost u bračnim odnosima.

Literatura

Knjige:

1. Aralica, Tomislav, Bračna stečevina i drugi imovinski odnosi bračnih drugova u sudskoj praksi, Novi informator, Zagreb, 2017.
2. Čulo, Anica, Radina, Ana, Valjanost bračnog ugovora, u: Rešetar, Branka, Župan, Mirela (ur.): Imovinskopravni aspekti razvoda braka: hrvatski, međunarodni i europski kontekst, Osijek, 2011.
3. Horvat, Marijan, Petrak, Marko, Rimsko pravo, Pravni fakultet Zagreb, Zagreb, 2022.
4. Hrabar, Dubravka, Hlača, Nenad, Jakovac-Lozić, Dijana, Korać Graovac, Aleksandra, Majstorović, Irena, Čulo Margaletić, Anica, Šimović, Ivan, Obiteljsko pravo, Narodne novine, Zagreb, 2021.
5. Klarić, Petar, Vedriš, Martin, Građansko pravo: Opći dio, stvarno pravo, obvezno i nasljedno pravo; Narodne novine, Zagreb, 2014.
6. Majstorović, Irena, Bračni ugovor – novina hrvatskoga obiteljskog prava, Pravni fakultet u Zagrebu, Zagreb, 2005.
7. Miles, Joanna, Marital agreements and private autonomy in England and Wales, u: Scherpe, Jens M (ur.): Marital agreements and private autonomy in comparative perspective, Oregon, 2012.
8. Rešetar, Branka, Imovinskopravni odnosi bračnih drugova u Europi, u: Rešetar, Branka, Župan, Mirela (ur.): Imovinskopravni aspekti razvoda braka: hrvatski, međunarodni i europski kontekst, Osijek, 2011.
9. Žiha, Nikol, Imovinskopravni aspekti prestanka braka u rimskoj pravnoj tradiciji, u: Rešetar, Branka, Župan, Mirela (ur.): Imovinskopravni aspekti razvoda braka: hrvatski, međunarodni i europski kontekst, Osijek, 2011.

Članci:

1. Antunović, Kristijan, Imovinski odnosi bračnih drugova – nekretnina kao točka prijepora, Diplomski rad, Sveučilište u Zagrebu, Pravni fakultet, 2019., 1-38.
2. Čulo, Anica, Šimović, Ivan, Registar bračnih ugovora kao doprinos sigurnosti u pravnom prometu, Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, Vol. 59, No. 5, 2009, str. 1029-1068.
3. Hrabar, Dubravka, Prijepori o sudskoj nadležnosti i poslovnim udjelima u svjetlu bračne stečevine, Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, Vol. 72 No. 1-2, 2022, str. 189-211.
4. Nikšić, Saša, Pisani oblik ugovora i drugih pravnih poslova, Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, Vol.72 No.1-2, 2022, str. 299-328.

5. Rešetar, Branka, Josipović, Una, Sporna pitanja bračne stečevine s osvrtom na bankovne ugovore bračnih drugova, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, Vol. 50 No. 1, 2013, str. 115-138.
6. Winkler, Sandra, Ruggeri, Lucia, Neka pitanja o imovinskim odnosima bračnih drugova u hrvatskom i talijanskom obiteljskom pravu, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, Vol. 40 No. 1, 2019, str. 167-197.
7. Winkler, Sandra, Imovinski odnosi u obitelji: nacionalna pravna rješenja i europski trendovi, Godišnjak Akademije pravnih znanosti, Vol. X No.1, 2019, str. 447-467.

Izvori prava:

1. Obiteljski zakon, Narodne novine, br. 103/15, 98/19, 47/20, 49/23, 156/23.
2. Uredba Vijeća (EU) 2016/1103 od 24. lipnja 2016. o provedbi pojačane suradnje u području nadležnosti, mjerodavnog prava te priznavanja i izvršenja odluka u stvarima bračnoimovinskih režima (Službeni list Europske Unije), L 183/1, 2016.
3. Zakon o javnom bilježništvu, Narodne novine, br. 78/93, 29/94, 162/98, 16/07, 75/09, 120/16, 57/22.
4. Zakon o međunarodnom privatnom pravu, Narodne novine, br. 101/17, 67/23.
5. Zakon o obveznim odnosima, Narodne novine, br. 35/05, 41/08, 125/11, 78/15, 29/18, 126/21, 114/22, 156/22, 155/23.
6. Zakon o vlasništvu i drugim stvarima, Narodne novine, br. 91/96, 68/98, 137/99, 22/00, 73/00, 129/00, 114/01, 79/06, 141/06, 146/08, 38/09, 153/09, 90/10, 43/12, 152/14, 81/15, 94/17.
7. Zakon o životnom partnerstvu osoba istog spola, Narodne novine, br. 92/14., 98/19.